

Kripto Paralar Fiyat Davranışları ve Davranışsal Finans ¹

Mehmet Maruf ÜSTER ² 0009-0002-5012-4522

Kastamonu Üniversitesi, S. Yazar, SBE, Kastamonu, marufuster@yahoo.com, Türkiye

Article Type: Research Article

Vol 6 (Issue 1) 2024: 11-27

 10.5281/zenodo.10124742

Cite as: Üster, M. M., (2024). Kripto Paralar Fiyat Davranışları ve Davranışsal Finans. Quantrade Journal of Complex Systems in Social Sciences, 6 (1) , 11-27. Doi: 10.5281/zenodo.10124742

Received: 22.09.2023

Revised: 02.11.2023

Accepted: 13.11.2023

Özet

Çalışmanın ana kütlesini Türkiye’de kripto para piyasasında işlem yapan yatırımcılar oluşturmaktadır. Türkiye’de milyonlarca kişi kripto para yatırımlarını sürdürdüklerinden tüm kişilere sınırlı zamanda ulaşmak mümkün değildir. Çalışmada kimlikleri saklı kalmak kaydıyla piyasada uzun zamandır yatırımda bulunan İstanbul-Ankara-İzmir başta olmak üzere araştırmacının oldukça geniş olan yatırımcı çevresinin kripto para yatırımcılarında ana kütleyi en iyi şekilde temsil edeceği düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmanın örneklemini olarak üç büyük il başta olmak üzere ikili ilişkiler üzerinden 400 kişi seçilmiştir. Ağırlığı büyük şehirlerde ikamet eden yatırımcılar portföy büyüklüklerini net olarak paylaşmamışlardır. Belirli bir skalaya oturtulmak istendiğinde anket uygulananların yarısına yakını kripto cüzdandan bilgilerini paylaşmak istememiştir. Ancak temelde portföy büyüklüğünün minimum 200.000 TL ve üzeri olduğu netleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda genel olarak güvenlik sorununun halen bir sorun olarak başı çektiği görülmektedir. Ankete katılanların beklentisi bu piyasanın ileride çok daha yüksek hacimlere geleceği ve ticari hayatta kullanılacağı yönündedir. Öte yandan ilgili otoritelerin daha fazla denetlemeleri ana beklentidir.

Anahtar Kelimeler: Davranışsal Finans, Yatırımcı Kararı, Kripto Para Piyasası

Cryptocurrency Price Behaviors and Behavioral Finance

Abstract

The main body of the study consists of investors trading in the cryptocurrency market in Turkey. Since millions of people in Turkey continue their cryptocurrency investments, it is not possible to reach all of them in a limited time. In the study, it is believed that the very wide investor circle of the researcher, mainly including those from Istanbul, Ankara, and Izmir who have been investing in the market for a long time, will best represent the main body of cryptocurrency investors, provided their identities are kept confidential. Therefore, 400 individuals have been selected as the sample of the study, mainly from the three major cities, through bilateral relations. Investors residing in major cities have not clearly shared the sizes of their portfolios. When attempting to place them on a specific scale, almost half of the surveyed did not want to share their crypto wallet information. However, it has been clarified that the basic portfolio size is a minimum of 200,000 TL and above. As a result of the study, it is seen that security concerns still remain a major issue. The expectation of the survey participants is that this market will achieve much higher volumes in the future and will be used in commercial life. On the other hand, more regulations by the relevant authorities are the main expectation.

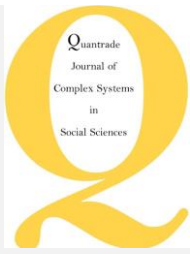
Keywords: Behavioral Finance, Investor Decision, Crypto Money Market.

1. Giriş

Kripto paralar, herhangi bir ortağa ihtiyaç duymadan doğrudan bir kişi veya kuruluş arasında transfer edilebilen dijital paralar olarak adlandırılmaktadır. Bu, araçların uluslararası işlemler için ideal olmasını sağlayan en önemli unsurdur. Geleneksel para birimleri gibi, kriptolarda bir para birimi birimi olarak kullanılabilir hale gelmiştir. Birçok işletme, kripto para birimlerini ödeme şekli olarak kabul etmektedir. Blok zincirindeki işlemler her zaman takip edilebilir olduğundan, kriptolar tamamen anonim değildir. Para aklama, terörizm finansmanı ve diğer yasa dışı faaliyetler için kullanılabilir. Bu nedenle, birçok hükümet ve finansal kuruluş, bu araçlara ilişkin düzenlemeler geliştirmektedir.

¹ Publication from Ph.D. Dissertation

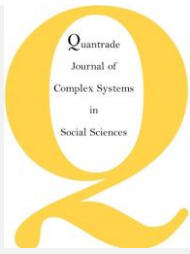
² Corresponding Author marufuster@yahoo.com

Kripto madenciliği denen bir elektronik işlemler yoluyla üretilirler. Madencilik kavramı esasen, bilgisayarlar tarafından matematiksel problemlerin çözülmesi sürecinden ibarettir. Bu süreç, blok zinciri ağına yeni bloklar ekleyerek çözmektedir. Madencilik işlemi oldukça enerji yoğun bir işlemdir ve yüksek seviyede işlem gücü gerektirdiğinden yüksek elektrik enerjisi gerektiren işlemlerdir. Sürekli işlem halinde oldukları için dünyada kullanılan volatilitesi en yüksek para birimleri olarak bilinirler. Bu, bir kripto para biriminin değerinin hızlı bir şekilde artıp azalabileceği anlamına gelir. Geleneksel para birimlerine kıyasla daha az stabildirler ve yatırım yaparken riskli olabilirler. Dijital para birimi olarak da bilinen bir tür dijital varlıktır. Kripto para birimlerinin en büyük avantajlarından biri, hızlı ve ucuz işlem yapabilmeye yetenekleridir (Uygun,2019). Örneğin, bir banka hesabı aracılığıyla bir para transferi yapmak için saatler hatta günler gerekebilirken, kripto para birimi ile işlemler saniyeler içinde gerçekleştirilebilir. Kripto para birimleri, anonim veya yarı anonim bir yapıya sahip olabilirler. Bu, kullanıcıların kimliklerini açığa çıkarmadan işlem yapabilecekleri anlamına gelir. Ancak, bu anonimlik, bazı yasa dışı faaliyetler için de kullanılabilirliği için, kriptolar hakkında düzenlemeler ve yasal çerçeveler de tartışılmaktadır. Tüm dünyada kabul edilebilir bir para birimi olma potansiyeline sahiptir. Ancak, henüz birçok ülke tarafından resmi olarak tanınmamaktadırlar. Bu nedenle, birçok kişi bunları yatırım yapmak için kullanırken, diğerleri için hala riskli bir yatırım aracı olarak görülmektedir. Kripto para birimleri, dijital para birimi olarak tanımlanabilir ve blok zinciri teknolojisi kullanılarak yönetilir Kripto para, son yılların popüler finansal varlıklarından biridir ve geleneksel para birimleri yerine kullanılan dijital bir para birimidir. Kripto para, blockchain adı verilen dağıtık bir hesap defterinde kaydedilir ve bu hesap defteri tüm kullanıcılar tarafından doğrulanır. Herhangi bir merkezi otorite tarafından kontrol edilmez ve dijital işlemler yapmak için kullanılır (Kendirli ve Şenol, 2022) (Kendirli vd.,2022).

2. Kavramsal Çerçeve

Davranışsal Finans, insanların karar verirken rasyonel davranış sergilemekten ziyade, bazı psikolojik, sosyal ve duygusal faktörlerin kararları etkileyebileceği fikrine dayanan bir finansal teoridir. Bu teori, insanların duygusal tepkileri, çevresel faktörler, sosyal etkileşimler (Tekin,2019) ve kişisel tercihler gibi faktörlerin finansal kararları nasıl etkilediğini inceler. Davranışsal Finans, geleneksel finans teorilerinde dikkate alınmayan insan davranışlarını ve karar alma süreçlerini analiz eder. Bu teoriye göre, insanlar karar verirken, yalnızca bilimsel ve rasyonel verileri değil, aynı zamanda hislerini, duygularını, yanılgılarını ve algılamalarını da dikkate alırlar. Davranışsal Finans, insanların yatırım kararlarına etki eden faktörleri daha iyi anlamak için bir dizi araç ve yöntem geliştirmiştir (Ormancı vd., 2022:908-917). Örneğin, prospect theory (gözlem teorisi), insanların kazançlarını ve kayıplarını nasıl algıladıklarını ve buna göre karar verdiklerini açıklamaya çalışır. Anchoring (bağlama etkisi), insanların bir karara ilişkin ilk bilgiyi referans olarak sonraki kararlarını verirken de o ilk bilgiye bağlı kalmaya eğilimli olduklarını açıklar. Davranışsal Finans, birçok insanın yatırım kararlarında rasyonel davranmadığı gerçeğine dayanır. Örneğin, insanlar genellikle bir yatırımın geçmiş performansına fazla güvenerek yatırım yaparlar veya belirli bir hisse senedine duygusal olarak bağlı oldukları için, bilimsel olarak hesapladıkları faydayı göz ardı ederler. Dayı ve Çetin (2021) elde ettikleri bulgularda sorumluluk kişilik özelliğinin finansal tutum üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğunu göstermektedir. Davranışsal Finans, finansal kararlar alırken, insanların rasyonel olmayan faktörlerin farkında olmaları gerektiğini vurgular. Bu teori, finansal kararların alınması ve uygulanmasında daha geniş bir perspektif sunarak, yatırımcıların daha iyi kararlar vermelerine yardımcı olabilir. Davranışsal Finans, insanların karar verirken rasyonel davranmaktan ziyade, psikolojik, sosyal ve duygusal faktörlerin kararları etkileyebileceği fikrine dayanan bir finansal teoridir. Bu teori, finansal kararlar alırken insanların rasyonel olmayan faktörlerin farkında olmaları gerektiğini vurgular ve yatırımcıların daha iyi kararlar vermelerine yardımcı olmaktadır. (Thaler,2015; Kahneman,2011; Barberis,2003; Shefrin,2002; Shiller,2015; Ulusoy ve Civek, 2020; Ulusoy ve Civek, 2021) Kavramsal çerçeve o kadar geniştir ki bir ucunda stratejik yönetimden başlayarak kurumsal sürdürülebilirlik ilkelerine kadar etkide bulunabilir (Abed ve Ulusoy, 2023). Son yıllarda alanda yapılan çalışmalarda sosyofizik adlı bir araştırma konusu da sosyolojik bakış ve sürü davranışı ile ilgili çalışmaların yapılmasının önünü açmıştır (Ulusoy ve Şen, 2019)

3. Davranışsal Finansın Anlaşılabilmesi İçin Bazı Temel Kavramlar

Yatırımcılar karar verirken en son, dikkat çeken ve olağan dışı görünen unsurlara aşırı önem verip verilerdeki dağılım popülasyonunun istatistiki özelliğini göz ardı etme eğiliminde olurlar. Belirsizlik durumundaki olasılıklar temsil etkisi ile sübjektif değerlendirilir ve yatırımcıların rasyonel olmayan kararlar almalarına neden olur.

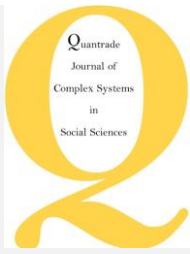
Tercihler hakkında güçlü bir sezgi, insanların kazanç ve kayıpları farklı şekilde ele alması ve özellikle kayıpların kazançlardan daha büyük görünmesidir (Thaler, 1999:183). Kayıptan kaçınma ilk kez Beklenti Teorisinin bir parçası olarak Tversky ve Kahneman (1974) tarafından değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir. Yatırımcılar marjinal fayda açısından, bunun artışından ziyade yatırılan servetlerinin azalmasına karşı daha duyarlıdır. O zaman beklenen fayda değerlendirilirken, yatırımcı kazançlardan daha ağır kayıpları tartar.

İnsanlar için ilk edinilen bilgi ve fikirlerine sıkıca bağlı kalırlar ve kolay değiştirmezler. Örneğin, Edwards (1968) tarafından yapılan bir deneyde, biri 3 mavi top ve 7 kırmızı olan ve diğeri 7 mavi top ve 3 kırmızı olanlar içeren iki kutu vardır. Kutunun birinden değiştirilerek, 12 topun rastgele bir seçimi 8 kırmızı ve 4 mavi top verir. Seçimin ilk kutudan yapılması ihtimali nedir? Doğru cevap 0,97 iken, çoğu insan 0,7 civarında bir rakamı tahmin etmektedir. İlk bakışta, muhafazakârlığın kanıtı temsil gücü ile çelişmektedir. Bununla birlikte, birbirine uydukları doğal bir yol olabilmektedir. Bir veri örneği bir temel modelin temsilcisi ise, o zaman insanlar verileri yüksek ağılıkta göz önüne alabilmektedir. Ancak, veriler belirgin bir modelin temsilcisi değilse, insanlar verilere çok az tepki gösterirler ve önceliklere, geçmiş deneyimlere çok fazla güvenirlir. Edwards'ın deneyinde, 8 kırmızı ve 4 mavi topun çekilişinin özellikle her iki kutuyu da temsil etmiyor olması, muhtemelen önceki bilgilerin aşırı güvene yol açması olarak göz önüne alınmaktadır. (Barberis ve Thaler, 2003:1067)

Mevcudiyet de kolaylıkla hatırlanan şeylerin daha yaygın olduğu düşünülmektedir. Yatırımcılar kendi başarılarına ait bilgiyi kendi başarısızlıklarına oranla daha kolay ve çabuk hatırlama eğilimindedirler. Ayrıca dikkat çeken, çarpıcı ve çabuk hatırlanabilir bilgiler yatırımcılar tarafından daha değer görür (Kahneman ve Tversky, 1979). Örnek olarak yakın geçmişte meydana gelen finansal bir krizden sonra yatırımcıların ilgili menkul kıymetler borsasında yeni yatırım yapma konusunda isteksiz olmaları olağan karşılanır. Bunun bir nedeni de yatırımcıların yeni bir krizle karşılaşma olasılığını yeterince yüksek olduğunu düşünmeleridir. Yakın geçmişte meydana gelen bu finansal kriz belki de yatırımcının ömrü boyunca sadece bir kez meydana gelecektir (Ormancı vd., 2022).

Sürü Davranışı, yatırımcıların, aynı varlığa, aynı zamanda, eş yönlü işlem yaparak, ilgili varlığı alım ve satım davranışı şeklinde tanımlanabilir. Yatırımcılar, bilgi düzeyi fark etmeksizin, aynı davranışı gösterebilmektedir (Karan ve Somuncu, 2005:328). Sürü davranışı kendi içerisinde, rasyonel ve irrasyonel olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür (Altay, 2008:30-35). Sürü davranışının sonucu olarak, fiyat balonları oluşmakta ve hisse senetlerinin fiyatları olması gerekenden daha az ya da daha fazla oluşmasına neden olmaktadır. Böyle bir durumda kişiler analiz yapmaksızın, birbirini takip ederek piyasayı olumsuz yönde etkilemektedir. Finansal piyasalardaki birçok anomali sürü davranışı nedeniyle meydana gelmektedir. Yatırım yapanların, alternatif yatırım araçları ve sermaye piyasaları ile ilgili bilgi düzeyleri zayıf olması durumunda karar verme aşamasında kendi düşünceleri yerine bu alanda tecrübeli, başarılı ve yetkin olan başka yatırımcıların davranışlarını uygulamaya çalışmaları rasyonel bir davranış kapsamında değerlendirilmektedir. (Altay, 2008:30-31).

Rasyonel olmayan sürü davranışı, fikir baskısı veya birliği sonucunda yatırımcıların kendi yatırım kararlarını, başka yatırımcıların kararları ile değiştirmeleri olarak tanımlanmaktadır. Psikolojik önyargıların diğer

yatırımcıların davranışlarından etkilenerek oluşması ve yatırım analizi yöntemlerini uygulayarak yatırım kararı vermek yerine sürü davranışının sergilenmesi, piyasa fiyatlarının olması gereken düzeyden daha farklı oluşmasına sebep olabilmektedir (Döm, 2003:48).

Yatırımcının irrasyonel karar almasını etkileyen en önemli faktörlerden biri de yatırımcının risk algısıdır. “Risk algısı ise, kişilerin riskin ciddiyeti ve özellikleri hakkındaki sübjektif yargısıdır” (Gürsoy vd. 2008:21). Algılanan risk kavramı, yatırımın riski ile bağlantılı mevcut uyarıların farklı bireyler tarafından, bu bireylerin içinde buldukları koşullar ve çeşitli faktörlerin de etkisiyle, farklı algılanabileceğini bunun sonucunda değişik yorumlanabileceğini ve bu farklı yorumlama neticesinde ise kişileri farklı davranışlara itebileceğini ifade etmektedir (Saraç ve Kahyaoglu,2011).

4. Kripto Paralar, Fiyat Davranışları Ve Davranışsal Finans

Bu çalışmanın amacı, kripto para yatırımcılarının karar verme süreçlerini etkileyen bilişsel ve psikolojik faktörleri incelemektir. Yatırımcıların odaklanma, doğrulama, mesleki deformasyon, algıda seçicilik, aşinalık, tuzak seçenek ve aşırı seçenek gibi faktörlerle nasıl etkileşime girdiğini anlamak, yatırım stratejilerinin ve kararlarının temelinde yatan psikolojik dinamikleri daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Bu bilgi, yatırımcıların potansiyel riskleri daha iyi değerlendirmelerine ve daha bilinçli yatırım kararları almalarına yardımcı olabilir.

Bu çalışmanın önemi, birçok farklı boyutta ele alınabilir:

Bilişsel Yanılgıların Anlaşılması: Kripto paraların yeni ve volatil bir yatırım alanı olması nedeniyle, yatırımcıların karar verme süreçlerinde etkili olan bilişsel yanılgıları anlamak kritik öneme sahiptir. Bu yanılgıların farkında olmak, yatırımcıların daha bilinçli ve rasyonel kararlar almasına yardımcı olabilir.

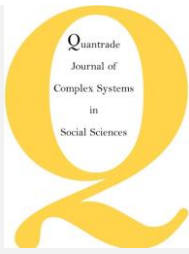
Risk Yönetimi: Yatırımcıların bu tür yanılgılara ne kadar maruz kaldığını anlamak, onların potansiyel riskleri daha iyi değerlendirebilmeleri için önemlidir. Bu da, özellikle yüksek volatiliteye sahip kripto para piyasalarında, daha sağlam risk yönetimi stratejileri geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Eğitim ve Bilinçlendirme: Bu çalışma, yatırımcılara ve potansiyel yatırımcılara eğitim ve bilinçlendirme materyalleri sağlama potansiyeline sahiptir. Yatırımcıların bilişsel yanılgıların farkında olmaları, onları bu tuzaklardan kaçınmak için bilgilendirir.

Düzenleyici Kararlar için Bilgi: Bu tür bir çalışma, düzenleyici otoriteler için de değerlidir. Kripto para piyasalarının nasıl düzenlenmesi gerektiği konusunda karar verirken, yatırımcıların karar alma süreçlerini etkileyen faktörlerin farkında olmak önemlidir.

Teknoloji ve Araçların Geliştirilmesi: Yatırımcıların bilişsel yanılgılara nasıl maruz kaldığını anlamak, teknoloji sağlayıcılarına ve finansal hizmet firmalarına, yatırımcılara daha etkili yatırım araçları ve platformları sunma fırsatı sağlar.

Bilimsel Katkı: Kripto para yatırımcılarına özgü bilişsel ve psikolojik süreçlerin incelenmesi, finans psikolojisi literatürüne önemli bir katkıda bulunabilir. Bu, hem akademik araştırmacılar hem de uygulayıcılar için yeni bir perspektif sunar.

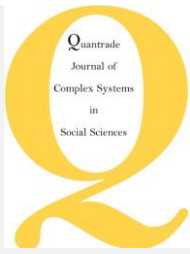
Çalışmanın ana kütlesini Türkiye’de kripto para piyasasında işlem yapan yatırımcılar oluşturmaktadır. Türkiye’de milyonlarca kişi kripto para yatırımlarını sürdürdüklerinden tüm kişilere sınırlı zamanda ulaşmak mümkün değildir. Çalışmada kimlikleri saklı kalmak kaydıyla piyasada uzun zamandır yatırımda bulunan İstanbul-Ankara-İzmir başta olmak üzere araştırmacının oldukça geniş olan yatırımcı çevresininin kripto para yatırımcılarında ana kütleyi en iyi şekilde temsil edeceği düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmanın örnekleme olarak üç büyük il başta olmak üzere ikili ilişkiler üzerinden 400 kişi seçilmiştir. Ağırlığı büyük şehirlerde ikamet eden yatırımcılar portföy büyüklüklerini net olarak paylaşmamışlardır. Belirli bir scalaya oturtulmak istendiğinde anket uygulananların yarısına yakını kripto cüzdan bilgilerini paylaşmak istememiştir. Ancak temelde portföy büyüklüğünün minimum 200.000 TL ve üzeri olduğu netleştirilmiştir. Çalışmada yüz yüze, çevrimiçi, bütün olanaklar kullanılarak görüşmeler sağlanmış ve görüşmelerin ortalaması 40dk seviyelerinde olmuştur.

Çalışmada 55 adet soru sorulmuştur. Yaş, cinsiyet, piyasada bulunma süresi gibi sorulardan hemen sonra yatırım ile ilgili genel sorulara geçilmiştir. Kripto para ile ilgili sorular genel sorulardan sonra kayıptan kaçınma ile ilgili 7 adet açık uçlu sorulmuştur. Ardından 5 adet çoktan seçmeli soru Dunning Kruger etkisini ölçmek için sorulmuştur. D Grubunda 7 adet açık uçlu soru Beklenti Teorisine yöneliktir. E grubunda ise kripto para yatırımcılarına, inanç, doğrulama, sabit fikirlilik, batıl inanç, sürü etkisi, hurafe, bağlılık ve sosyal kanıt ihtiyacı gibi kavramları ölçen açık uçlu sorular yer almaktadır. 6 adet açık uçlu soru ise F grubunda sorulmuş olup "Sonralık Etkisi, Teleskop Etkisi, Kriptonnezi, Başarıdan kendine pay çıkarma, Geri Bakış Yanılgısı, Seçici Hafıza" ölçen sorular yöneltilmiştir. Son grup olan G grubunda kripto para yatırımcılarına, odaklanma, doğrulama, mesleki deformasyon, algıda seçicilik, aşinalık, tuzak seçenek ve aşırı seçenek gibi kavramları ölçen 7 adet açık uçlu soru ile anket bitirilmiştir. Tablo 1’de anket ile ilgili soru dağılımı görülmektedir.

Tablo 1: Anket ile ilgili soru dağılımı

Soru Grubu	Grup Adı	Soru Sıraları
A-Grubu	Kişisel sorular ve Kripto paralar ile ilgili genel konular ile ilgili sorular	1-15
B-Grubu	Kayıptan Kaçınma ile ilgili sorular	16-22
C-Grubu	Dunning-Kruger etkisini Ölçen Sorular	23-27
D-Grubu	Beklenti Teorisini Ölçen Sorular	28-34
E-Grubu	İnanç, doğrulama, sabit fikirlilik, batıl inanç, sürü etkisi, hurafe, bağlılık ve sosyal kanıt ihtiyacı gibi kavramları ölçen açık uçlu sorular	35-42
F-Grubu	Sonralık Etkisi, Teleskop Etkisi, Kriptonnezi, Başarıdan kendine pay çıkarma, Geri Bakış Yanılgısı, Seçici Hafıza" Ölçen sorular	43-48
G-Grubu	Odaklanma, doğrulama, mesleki deformasyon, algıda seçicilik, aşinalık, tuzak seçenek ve aşırı seçenek gibi kavramları ölçen sorular	49-55

Nitel araştırmaların geçerlik ve güvenilirliği Pawson, Boaz, Grayson, Long ve Barnes (2003) tarafından geliştirilen TAPUPAS kriterleri ile belirlenmektedir. İngilizce kelimelerinin baş harflerinden oluşan bu kriterler sırasıyla, saydamlık, doğruluk, amaçlılık, fayda sağlama, ulaşılabilir olma ve özgünlük taşıma

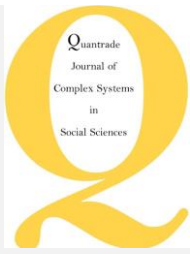

kriterlerini sağlaması. nitel araştırmaların geçerli ve güvenilir olduğunun göstergesidir (Pawson vd., 2003: 9 aktaran Başkale 2016). Bu çalışmada, katılımcıların sorulara verdikleri yanıtların betimsel analiz tekniği ile doğrudan bulgular bölümünde aktarıldığı için araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik şartlarını taşıdığı düşünülmektedir. Kişilerden veri toplanan araştırmalar etik kurul iznini gerektirdiğinden, Kastamonu Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 10/05/2023 tarihinde, araştırmanın uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca olmadığına ilişkin 2023/30 karar sayılı etik kurul izni alınmıştır.

Her bilimsel çalışmada olduğu gibi, kripto para yatırımcılarının karar verme süreçlerini inceleyen bu çalışmanın da potansiyel kısıtları olacaktır. Anketi dolduran katılımcı sayısı, genel kripto yatırımcı popülasyonunu temsil etmeyebilir. Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi, coğrafi konum gibi demografik faktörleri, genel popülasyonun demografik dağılımını tam olarak yansıtmayabilir. Katılımcıların kendi deneyimleri ve davranışları hakkında doğru ve dürüst yanıtlar vermemesi, sonuçları etkileyebilir. Bilişsel yanılgılar karmaşık olduğundan, anket soruları bu yanılgıları tam olarak yakalayamayabilir. Sonuçların farklı coğrafi bölgelerde, farklı kripto para topluluklarında veya farklı zaman dilimlerinde genelleştirilebilirliği sınırlı olabilir. Katılımcılar sosyal olarak kabul edilebilir yanıtlar vermeye eğilimli olabilirler veya bazı soruları yanlış anlayabilirler. Açık uçlu sorular genellikle derinlemesine cevaplar sağlarken, anket formatı, bazı karmaşık bilişsel süreçleri veya motivasyonları tam olarak ortaya çıkarmayabilir. Çalışma belirli bir zaman diliminde yapıldığı için, kripto para piyasalarının dinamik doğası göz önüne alındığında, sonuçlar zamanla değişebilir. Anketin dağıtılma yöntemi veya platformunun kısıtlılıkları, belirli bir yatırımcı grubunu hariç tutabilir veya önyargılı bir örneklem oluşturabilir.

5. Bulgular ve Tartışma

İlk bölümde genel sorulardan sonra işkinci bölümde kayıptan kaçınma etkisini ölçen sorular sorulmuştur. Kayıptan kaçınma, bireylerin kayıplara karşı kazançlardan daha duyarlı olmasını ifade eder. Bu durum, birçok insanın bir kabı önlemek için daha fazla risk alabileceğini veya potansiyel bir kazancı elde etmekten daha fazla memnuniyet duyabileceğini gösterir. nc bölümdeki Dunning-Kruger etkisi, bireylerin kendi yeteneklerini veya bilgilerini gerçekte olduklarından daha yüksek olarak değerlendirdikleri bir bilişsel yanılgıdır (Konak ve zkahveci,2022). Kripto para yatırımcılarına, inanç, doğrulama, sabit fikirlilik, batıl inanç, sürü etkisi, hurafe, bağlılık ve sosyal kanıt ihtiyaa gibi kavramları ölçen açık uçlu sorular sorulmuştur. Bu açık uçlu sorular, kripto para yatırımcılarının inançlarını, doğrulama süreçlerini, esnekliklerini, batıl inançlarını ve sosyal etkenlere ne lde önem verdiklerini anlamaya yöneliktir. Bu sorular, yatırımcıların psikolojik ve sosyal etmenlerle nasıl etkileşime girdiğine dair bilgiler sağlar. Kripto para yatırımcısına "Sonralık Etkisi, Teleskop Etkisi, Kriptomnezi, Başarıdan kendine pay ıkarma, Geri Bakış Yanılgısı, Seçici Hafıza" len sorular sorulmuştur. Bu açık uçlu sorular, kripto para yatırımcılarının çeşitli bilişsel yanılgılar ve etkilerle nasıl etkileşime girdiğini anlamaya yöneliktir. Bu sorular, yatırımcıların psikolojik etmenler ve hafıza süreçleriyle nasıl başa çıktığına dair bilgiler sağlar. Kripto para yatırımcılarına, odaklanma, doğrulama, mesleki deformasyon, algıda seçicilik, aşinalık, tuzak seçenek ve aşırı seçenek gibi kavramları ölçen sorular sorulmuştur. Bu açık uçlu sorular, kripto para yatırımcılarının odaklanma, doğrulama, mesleki deformasyon, algıda seçicilik, aşinalık, tuzak seçenek ve aşırı seçenek gibi kavramlarla nasıl etkileşime girdiğini anlamaya yöneliktir. Bu sorular, yatırımcıların psikolojik etmenler ve karar alma süreçleriyle nasıl başa çıktığına dair değerli bilgiler sağlar.

5.1 Ankete katılan kripto para yatırımcılarına ait genel bilgiler

Tablo 2’de görüldüğü üzere ankete katılanların 25-54 yaş aralığına dağılmıştır. Katılanların %52,50 si 35-44 yaş aralığındadır.

Tablo 2 Ankete Katılanların Yaş Dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde
18-24	21	5,25
25-34	97	24,25
35-44	210	52,5
45-54	67	16,75
55-64	4	1
65+	1	0,25
Toplam	400	100,0

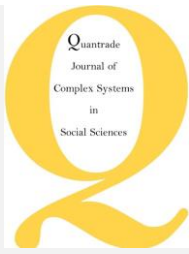
Tablo 3’de görüldüğü üzere ankete katılan kripto para yatırımcılarının yarısından fazlası erkektir. Kadınların toplam içindeki payı %33.25’tir

Tablo 3 Ankete Katılanların Cinsiyet Dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde
Kadın	133	33,25
Erkek	267	66,75
Toplam	400	100,0

Tablo 4 Ankete Katılanların hangi Kripto Paraları Takip Ettiklerinin Dağılımı (Birden fazla seçebilirsiniz)

Yaş	Frekans	400 kişi içinde Yüzde
Bitcoin	400	100,0
Ethereum	301	75,25
Litecoin	256	64
Ripple	147	36,75
Cardano	14	3,5

Diğer	45	11,25
Toplam Cevap Sayısı	1163	

Tablo 4’de belirtildiği gibi ankete katılanların tamamı cüzdanlarında Bitcoin tutmaktadırlar. Soruya birden fazla şık ile cevap verildiği için 400 kişi 1163 şık işaretlemiş ve 400 kişinin aynı zamanda birden fazla kripto para tuttıkları belirlenmiştir.

Tablo 5 Kripto para kullanmaya ne zaman başladınız?

Yaş	Frekans	Yüzde
1 yıl önce veya daha kısa süre önce	11	2,75
1-2 yıl önce	117	29,25
2-4 yıl önce	223	55,75
4 yıl önce veya daha önce	49	12,25
Toplam	400	100,0

Tablo 5’de ankete katılanların büyük çoğunluğunun son 4 yıl içinde kripto paralara yatırım yaptıkları görülmektedir. Son 2 yılda rakamın neredeyse yüzde yüz arttığını söylemek yanlış olmaz.

Tablo 6’de ankete katılanlara para yatırımı ve kullanımında hangi faktörlerin önemli olduğu sorulmuş ve ankete katılanlara birden fazla cevap verebilecekleri belirtilmiştir. Görülen odur ki, ankete katılan yatırımcılar için fiyat dalgalanmaları ve yatırım getirisinin önemli olduğu ortatadır. Ayrıca herkes tarafında kullanılabilirlik de faktörler arasında üçüncü sıraya yerleşmiştir.

Tablo 6 Kripto para yatırımı ve kullanımında hangi faktörler sizin için önemlidir? (Birden fazla seçebilirsiniz)

Yaş	Frekans	400 kişi içinde Yüzde
Fiyat dalgalanmaları	354	88,5
Teknolojik inovasyon	7	1,75
Yatırım getirisi	344	86
Herkes tarafından kullanılabilirlik	125	31,25
Düşük işlem ücretleri	67	16,75
Diğer	4	1
Toplam Cevap Sayısı	901	

Tablo 7 Kripto para kullanımında sizi en çok etkileyen duygular nelerdir? (Birden fazla seçebilirsiniz)

Yaş	Frekans	400 kişi içinde Yüzde
Kâr elde etme hırsı	366	91,5
Korku	19	4,75
FOMO(Kaçırmaktan Korkma)	257	64,25
Güven	298	74,5
Diğer	0	0
Toplam Cevap Sayısı	940	

Tablo 7’de yatırımcılara kripto para kullanımında hangi duyguların etkileyip etkilemediği sorulmuş ve ankete katılanların neredeyse tamamı kar elde etme hırsı cevabını vermişlerdir. Ayrıca güven duygusunun %74.5 ile ikinci, FOMO’nun ise %64.25 ile üçüncü sırada olduğu tablodan açıkça görülmektedir.

Tablo 8 Kripto paralar hakkında bilgi edinme ve yatırım kararlarınızı alırken hangi kaynakları kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçebilirsiniz)

Yaş	Frekans	400 kişi içinde Yüzde
Arkadaşlar / Aile	291	72,75
İnternet / Sosyal medya	400	100
Uzman görüşleri / Analistler	391	97,75
Haberler / Raporlar	397	99,25
Kripto Para Borsaları	394	98,5
Diğer	0	0
Toplam Cevap Sayısı	1873	

Tablo 8’de ankete katılan yatırımcılara kripto paralar hakkında bilgi edinme ve yatırım kararlarını alırken hangi kaynakları kullandıkları ile soru sorulmuştur ve birden fazla şık işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Tablodan görüldüğü gibi yatırımcılar kendilerine verilen şıkların tamamını kullanarak yatırım yaptıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 9 Kripto para yatırımlarınızın performansından ne derece memnunsunuz?

Yaş	Frekans	Yüzde
Çok Memnun	15	3,75
Memnun	116	29
Kararsız	10	2,5

Memnun Değil	248	62
Hiç Memnun Değil	11	2,75
Toplam	400	100,0

Tablo 9’de kripto para yatırımcılarının yatırım performanslarından ne derece memnun olduklarına ait sorunun cevapları bulunmaktadır. Bu tabloya göre yatırımcılar yatırımlarından çok memnun olmamakla birlikte memnun olmayanların sayısı toplam örneklemin yarısından fazladır. Bunda bu çalışma yapılırken kripto borsalardaki aşırı dalgalanmaya bağlı olarak çöküşler neden gösterilebilir.

Tablo 10 Kripto para yatırım stratejinizi nasıl tanımlarsınız?

Yaş	Frekans	Yüzde
Uzun Vadeli	281	70,25
Kısa Vadeli	18	4,5
Spekülatif	93	23,25
Riskten korunma	8	2
Diğer	0	0
Toplam	400	100,0

Ankete katılanlara kripto para yatırım stratejilerini nasıl tanımladıkları sorulmuş ve cevap verenlerin büyük kısmı uzun vadeli yatırımda bulunduğunu belirtmiştir. Bunun yanında spekülasyon amacıyla yatırım yapıyorum cevabı verenlerin oranı da %23.25 bulunmuştur.

Tablo 11 Gelecekte kripto paraların finansal sistemde ve günlük yaşamda daha fazla kullanılacağını düşünüyor musunuz?

Yaş	Frekans	Yüzde
Kesinlikle evet	354	88,5
Muhtemelen Evet	44	11
Kararsızım	2	0,5
Muhtemelen Hayır	0	0
Kesinlikle Hayır	0	0
Toplam	400	100,0

Tablo 11’de görüldüğü üzere verilen cevaplarda gelecekte kripto paraların finansal sistemde ve günlük yaşamda daha fazla kullanılacağını düşünen yatırımcı sayısının oranı %88 dir.

Tablo 12 Kripto paralarla ilgili düzenlemelerin artması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yaş	Frekans	Yüzde
Olumlu	5	1,25
Kısmen Olumlu	122	30,5
Kararsızım	19	4,75
Kısmen Olumsuz	237	59,25
Olumsuz	17	4,25
Toplam	400	100,0

Tablo 12’de kripto paralarla ilgili düzenlemelerin artması hakkında ne düşündükleri sorulmuş olup ankete katılan yatırımcıların büyük çoğunluğunun direkt olumlu ya da olumsuz cevap vermedikleri gözlenmiştir. Çoğunluk yeterli görmemekte ve düzenlemelerin olumsuz olduğuna inanmaktadır. Kısmen olumlu diyenlerin oranı ise %30’da kalmıştır.

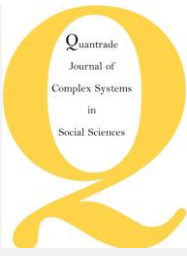
Tablo 13 Kripto paraların kullanımıyla ilgili hangi endişeleriniz var? (Birden fazla seçebilirsiniz)

Yaş	Frekans	400 kişi içinde Yüzde
Hırsızlık / Dolandırıcılık riski	393	98,25
Fiyat dalgalanmaları	17	4,25
Yasal düzenlemeler	327	81,75
Erişilebilirlik	301	75,25
Güvenlik	400	100
Toplam Cevap Sayısı	1438	

Ankete katılanlara kripto para piyasaları ile ilgili endişeleri sorulmuş ve birden fazla şık işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Cevap verenlerin tamamı her şıkı işaretlemiştir. Tablo 13’e göre fiyat dalgalanmaları en sonda olmak üzere güvenlikle ilgili konuların daha öncelikli olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Tablo 14 Kripto paraları günlük yaşamda hangi amaçlarla kullanıyorsunuz veya kullanmayı düşünüyorsunuz? (Birden fazla seçebilirsiniz)

Yaş	Frekans	400 kişi içinde Yüzde
Alışveriş	0	0
Hizmet Ödemeleri	3	0,75
Yatırım	400	100
Borç/Kredi Ödemeleri	21	5,25

Fon Transferleri	5	1,25
Toplam Cevap Sayısı	429	

Ankete katılanlara kripto paraları günlük yaşamda hangi amaçlarla kullanıp kullanmadıkları sorulmuş ve birden fazla şık işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Buyna göre tamamı yatırım amacıyla elde ettüklerini belirtmiştir.

Tablo 15 Kripto paralarla ilgili deneyiminizi ne kadar süredir kazanıyorsunuz?

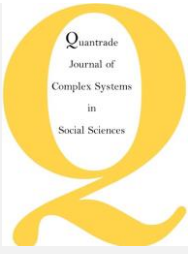
Yaş	Frekans	Yüzde
Yeni Başlayan	8	2
İlgili ama tecrübesiz	22	5,5
Orta Seviye tecrübe	159	39,75
Deneyimli	200	50
Uzman	11	2,75
Toplam	400	100,0

Ankete katılan yatırımcılara kripto paralarla ilgili deneyimlerini ne kadar süredir kazandıkları sorulmuş ve cevaplar Tablo 15’de gösterilmiştir. Yatırımcılar çoğunlukla deneyimlerini orta ve orta üst seviye olarak belirtmişlerdir. Büyük çoğunluk kendini uzman olarak nitelenmekten kaçınmıştır.

Tablo 16 Kripto paraların değerinin belirlenmesinde hangi faktörlerin etkili olduğunu düşünüyorsunuz? (Birden fazla seçebilirsiniz)

Yaş	Frekans	400 kişi içinde Yüzde
Piyasa Arz ve Talebi	372	93
Teknolojik Gelişmeler	19	4,75
Ekonomik ve politik faktörler	309	77,25
Medya ve haberler	268	67
Psikolojik ve duygusal faktörler	399	99,75
Toplam Cevap Sayısı	1367	

Tablo 16’de ankete katılan yatırımcılara kripto paraların değerinin belirlenmesinde hangi faktörlerin etkili olduğunu düşündükleri sorulmuş ve ankete katılanların tamamına yakını psikolojik ve duygusal faktörlerin etkili olduğunu ayrıca piyasa arz ve talebinin de etkili olduğunu belirtmişlerdir.

5.2 Kayıptan Kaçınma ile İlgili Cevaplara Ait Bulgular ve Tartışma

Kayıptan kaçınma, bireylerin kayıplara karşı kazançlardan daha duyarlı olmasını ifade eder. Bu durum, birçok insanın bir kaybı önlemek için daha fazla risk alabileceğini veya potansiyel bir kazancı elde etmekten daha fazla memnuniyet duyabileceğini gösterir. Kayıptan kaçınma etkisini ölçen sorular, kripto para piyasasında yatırım yapan kişilerin risk tercihi, duygusal tepkiler, karar verme süreçleri, değerlendirme biçimi, yatırım süresi özelliklerini ölçer. Yatırımcının risk alma eğilimini ve riskli yatırımlar karşısındaki tutumunu belirler. Yatırımcının kayıplar karşısında nasıl bir duygusal tepki verdiğini ve bu tepkilerin yatırım kararları üzerindeki etkisini ölçer. Kayıplardan kaçınma isteğinin, yatırımcının alım-satım kararlarını nasıl etkilediğini inceler. Yatırımcının kazanç ve kayıpları nasıl değerlendirdiği ve bu değerlendirmelerin yatırım stratejileri üzerindeki etkisini ölçer. Yatırımcının ilk yatırımı (genellikle satın alma fiyatı) ile mevcut fiyat arasındaki farkı nasıl değerlendirdiği ve bu farkın (başlangıç değeri) yatırım kararları üzerindeki etkisini ölçer. Yatırımcının zararda olan yatırımları ne kadar süre boyunca tutma eğiliminde olduğunu ve bu sürenin kayıptan kaçınma eğilimi ile nasıl ilişkilendirildiğini ölçer.

Kripto para yatırımlarında risk yönetimi stratejilerinin neler olduğu sorulduğunda genellikle araştırma ve eğitim, stop-loss emir benzeri takipler ile çeşitlendirme stratejilerinin varlığından söz edilmiştir. Çeşitlendirmenin, hatta hangi miktarda parasal büyüklüğün hangi seviyeye kadar hangi kripto parade tutulması gerektiği ile ilgili çalışmanın kayıpları en aza indirmek için gerekli fakat yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

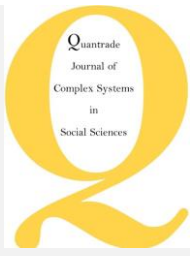
Katılımcıların tamamı öte taraftan kayıptan kaçınma düşüncesiyle hareket etmenin, kripto para yatırımında başarılı olmak için bir engel olduğunu düşünmektedirler. Çünkü kripto paralar yapısı itibarıyla riskli varlıklardır ve çok fazla tedirgin olunduğunda yanlış kararlar ile büyük zararlara girilebileceğini görmüşlerdir.

Kayıplardan kaçınmak için kullanılan bir kripto para yatırım stratejisi örneği sorulduğunda hemen hemen tamamı sermaye piyasası aracı olan hisse senetleri ile fon piyasasında işlem olanaklarını göstermiştir. Bu strateji, sermaye piyasası araçları ile ters korelasyon olduğu için avantajlı fakat daha az net kar bıraktığı için dezavantajlıdır.

5.3 Dunning-Kruger Etkisini Ölçen Cevaplara Ait Bulgular ve Tartışma

Dunning-Kruger etkisi, bireylerin kendi yeteneklerini veya bilgilerini gerçekte olduklarından daha yüksek olarak değerlendirdikleri bir bilişsel yanılgıdır. Bu etki, özellikle bilişsel yetenekleri veya bilgisi düşük olan bireylerde daha belirgindir. Dunning-Kruger etkisini ölçen sorular, kripto para piyasasında yatırım yapan kişilerin Bilgi ve yetenek özdeğerlendirmesi, kendine güven karar verme yeteneği diğer yatırımcılarla karşılaştırma öğrenme ve bilgilendirme ihtiyacı hatalardan ders alma kapasitesi, geribildirim tepkisi özelliklerini ölçmektedir. Yatırımcının kendi bilgi ve yeteneklerini ne kadar yüksek veya düşük değerlendirdiği, yatırımcının kripto para piyasası hakkında ne kadar bilgili ve yetenekli olduğuna dair hissi, yatırımcının, kendi yatırım kararlarını ne kadar etkili olarak gördüğü, yatırımcının, kendi bilgi ve yeteneklerini diğer yatırımcılarla nasıl kıyasladığı, yatırımcının, ek eğitim veya bilgilendirme ihtiyaç duyup duymadığına dair algısı, yatırımcının, yaptığı hataları kabul edip etmediği ve bu hatalardan öğrenip öğrenmediği, yatırımcının, diğer uzmanlardan veya yatırımcılardan gelen geribildirim nasıl tepki verdiği Dunning-Kruger etkisinin ana elemanları olarak tartışılmaktadır. Dunning-Kruger etkisini ölçen sorular, katılımcıların kendi bilgi ve beceri düzeylerini değerlendirmelerini sağlar.

Açık uçlu soruların cevaplarının tartışması şu şekilde yapılmaktadır:

Yatırımcılar genel olarak

Kripto para yatırımları ve piyasası hakkındaki bilgi düzeylerini, genel nüfusa kıyasla %85 oranıyla “Çok daha bilgili” olarak değerlendirmişlerdir.

Kripto para yatırımlarında başarı elde etme becerilerini, diğer yatırımcılara kıyasla %88 oranıyla “Ortalama” olarak değerlendirmişlerdir.

Kripto para piyasalarındaki gelecekteki eğilimleri ve fiyat hareketlerini tahmin etme becerinizi, diğer yatırımcılara kıyasla %73 ile “Biraz daha iyi tahmin edebilirim” olarak değerlendirmişlerdir.

Kripto para yatırım stratejilerinizi ve risk yönetimi uygulamalarını, diğer yatırımcılara kıyasla %78 oranıyla “Ortalama” değerlendirmişlerdir. Bu değerlendirmeyi çevrelerindeki diğer yatırımcı gruplarına bakarak söylediklerini belirtmişlerdir.

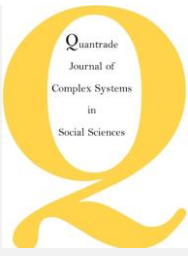
Kripto para piyasalarında yaşanan gelişmeleri ve haberleri takip etme ve değerlendirme becerinizi, diğer yatırımcılara kıyasla %91 oranıyla “Çok daha iyi takip edip değerlendiririm” olarak cevaplamışlardır. Buradaki değerlendirmenin de yine kendilerinden daha iyi örneklerle bakarak değil de daha kötü örneklerle bakarak verdikleri ve kendine güven unsurunun ön plana çıktığı rahatlıkla söylenebilir.

Düşük bilgi ve beceri düzeyine sahip katılımcıların, kendilerini abartılı bir şekilde olumlu değerlendirdiğinde Dunning-Kruger etkisi görülebilir. Bu noktada genel cevapların ortalamasının Dunning-Kruger etkisine yaklaştığı söylenmekle birlikte, gerçek dünyada parasal kayıp/kazançlar ile ilişkilendirilmesi ile bu etkinin daha fazla ölçülebilir olmasının önü açılabilir. Bu noktada portföylerindeki kayıp kazanç durumları net olarak bilinmediğinden dolayı objektif bir görüş belirtmek zor olsa da burada da araştırmacının bir bakış açısıyla görüşmeye katılan bireylerin “Düşük bilgi ve beceri düzeyine sahip katılımcı” olmadıkları rahatlıkla söylenebilir.

5.4 Beklenti Teorisi Etkilerini Ölçen Cevaplara Ait Bulgular ve Tartışma

Beklenti Teorisi, bireylerin davranışlarının belirli sonuçlarla ilişkilendirilen beklentilerine dayandığını ileri sürer. Bu teori, bir bireyin bir davranışı sergileme olasılığının, bu davranışın istenen bir sonuçla ilişkilendirilme derecesine bağlı olduğunu belirtir. Kripto para piyasasında yatırım yapan kişilerin bu teori bağlamında ölçülebilecek özellikleri beklenti, araçsallık, ödülünde değeri, risk algısı olabilir. Yatırımcının, belirli bir yatırım kararı olarak belirli bir sonucu (örn. kâr) elde edebileceğine dair inancının ölçülmesi, yatırımcının, bir sonucun diğer sonuçları tetikleme olasılığına dair inancının ölçülmesi, (Örneğin, bir yatırımcının bir kripto paranın fiyatının artacağına inanması ve bu fiyat artışının diğer yatırımcıları da bu kriptoya yatırım yapmaya teşvik edeceğine inanması), yatırımcının, olası sonuçların (örn. kâr elde etme veya zarar etme) kişisel olarak ne kadar değerli olduğuna dair inancını ölçülmesi, yatırımcının, belirli bir yatırımın riskini ve bu riskin sonuçları üzerindeki potansiyel etkisini nasıl değerlendirdiğinin ölçülmesi, yatırımcının kripto para piyasasının geleceğine dair beklentilerini ve bu beklentilere dayanarak nasıl bir yatırım stratejisi izleyeceğinin ölçülmesi, yatırımcının, kripto para piyasasında karar verirken hangi bilgilere ve kaynaklara dayandığını, bu bilgilere ne kadar güvendiğinin ölçülmesi bu kapsamda ele alınabilir.

Beklenti teorisi, insanların belirli bir sonuç beklentisiyle hareket ettiğini öne sürer. Kripto para yatırımcılarına yönelik beklenti teorisi etkilerini ölçen açık uçlu sorulara verilen cevaplara ait sonuçlar şu şekildedir:

“Kripto para yatırımlarınızda başarıya ulaşma ihtimalinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu beklenti sizin yatırım stratejinizi nasıl etkiliyor?” Sorularına verilen cevaplar incelendiğinde cevapların çoğunlukla uzun uzun vadede kesinlikle kazancın gerçekleşeceği yönünde olduğu söylenmektedir. Katılımcıların %80’den fazlası uzun vadede kesinlikle başarılı olunacağını belirtmektedir. Çok azı kısa vadede başarı beklemektedir. Kripto para piyasasında uzun vadeli beklentiye giren yatırımcılar aynı zamanda kripto para piyasası dışındaki yatırımlarında kısa vade düşünmektedirler. Yatırımcıların geneli kripto para portföylerinde uzun, bunun dışındaki yatırım araçlarında ise kısa vadeli düşünerek denge kurmaya çalıştıklarını beyan etmişlerdir.

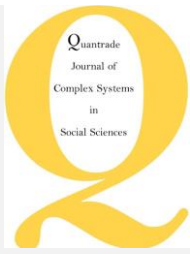
Kripto para piyasalarında gelecek dönemde yaşanabilecek olayları ve gelişmeleri düşündüğümüzde, yatırım kararlarınızı neye göre şekillendiriyorsunuz? Bu beklentilerinizin gerçekleşme ihtimalini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sorusuna verilen cevaplara bakıldığında şu sonuca ulaşılmaktadır: Gelecek dönem kavramı aslında belirsiz bir kavramdır ve olay ve gelişmeleri tahmin etmek zordur. Bunun yanında yatırımcılar geleceğin kripto paralar üzerinden gelişeceği beklentisiyle yatırım yapmakta olduklarını beyan etmektedirler.

“Kripto para yatırımı yaparken, hangi faktörlerin sonuçlar üzerinde daha büyük etkisi olduğunu düşünüyorsunuz? Bu faktörlerin etkisi sizin yatırım beklentilerinizi nasıl şekillendiriyor?” sorularına verilen cevaplar analiz edildiğinde iki faktörün daha fazla ön planda olduğu görülmektedir. Kripto para yatırımlarında dikkate alınması gereken faktörlerin oldukça çeşitli, birbirinden bağımsız, çoğunlukla öznel olduğu yatırımcılar tarafından kabul edilmektedir. İşlem sürelerinin hızlı olması güvenlik özelliklerinin fazla olması gibi teknolojik avantajların kripto yatırımlarına yön vermesinin olası olduğu cevaplanmıştır. Bunun yanında %71 medya ve kamuoyu etkisinin ülkemizde çok fazla olduğundan bahsetmişlerdir. Öyle ki olumlu ve olumsuz haberlere piyasaların ilk etapta belirsizlikle tepki vermesinin artık kripto piyasalar için olağan süreçler olduğu belirtilmiştir. Buradaki etkilerin hükümet ve diğer otoritelerin politikaları ile desteklenmesi gerektiği ortadadır. Öte yandan aracı kurumların halen faaliyet denetlemelerinin Türk Hukuk Sistemi içinde eksikliklerinin olduğundan hareketle düzenlemelere daha da fazla ihtiyaç olduğu ve her yapılan düzenlemenin aslında yatırım için güven telkin etmekte olduğu ve verilen bu güvenin ise kripto para yatırımı yapılması süreçlerinde daha da fazla etkisinin olduğu ortadadır.

Yatırımcılara kripto para yatırımlarında hangi hedeflere ulaşmayı bekledikleri ile bu hedeflerin yatırım sürecinde hangi stratejileri uygulamalarına yol açtığı sorulduğunda genel olarak ve çoğunlukla yatırımlarında karlarını en çoklamayı hedeflediklerini belirtmektedirler. Bu kar hedefi ile de piyasanın salınımlarında daha fazla kripto para yatırımına gitmek istedikleri anlaşılmaktadır. Çoğunlukla spekülatif davrandıkları için de yatırımın belirli bir kısmını volatilitesi yüksek olan kripto paralardan oluşturmak istediklerini belirtmişlerdir. Yatırımcılardan %90 lık büyük bir kısım kripto para yatırımını kar amaçlı olarak yaptıklarını beyan etmişlerdir. Kripto paralara yatırım yapmak üzere işlem yapanlar daha önceki kısımlarda da belirtildiği gibi hisse senedi piyasalarında işlem yaparak, zararlarını en aza indirmeye çalışma stratejisi içine girmiş olduklarını beyan etmişlerdir.

Bir diğer soruda yatırımcılara geçmişte yaşadıkları kripto para yatırım deneyimlerinden elde ettikleri ile beklentilerin, şu anki ve gelecekteki yatırım kararlarını nasıl etkiledikleri sorulmuş ve %95’lik bir cevaplama oranıyla basında çıkan haberler neticesinde yatırımlarında büyük oranda erime olduğunu beyan etmişlerdir. Öte yandan ani düşüşlerin beraberinde ani yükselişlerle de desteklendiğini bildiklerinden örneğin Bitcoin’den alamadıkları kısa vadeli getiriyi daha az bilinen fakat volatilitesi daha fazla olan bir kripto varlık ile destekleyerek aldıklarını beyan etmişlerdir.

“Diğer kripto para yatırımcılarının beklentileri ve yatırım stratejileri, sizin kendi beklentilerinizi ve yatırım kararlarınızı nasıl etkiliyor?” sorusuna ise büyük bir kısım yatırımcı en yakınlarındaki iletişim halinde oldukları büyük yatırımcıların kararlarının etkili olduğunu belirtmektedirler. Öte yandan yatırım diğerlerinin

yaptıklarının yapılmadığında ortaya çıkan bir kavram olduğu için genellikle sürü psikolojisine kendilerini bırakmadan işlem yapmaya “çalıştıklarını” beyan etmişlerdir.

“Kripto para yatırımlarında başarıya ulaşma ihtimalinizi etkileyen en önemli faktörler nelerdir ve bu faktörler sizin beklenti düzeyinizi nasıl etkiliyor?” sorusuna verilen cevaplarda %50 lik oranda iki cevabın daha baskın olduğu belirlenmiştir. Bunlardan bir tanesi başarının manipulasyon yapılmadığı ve kontrol mekanizmasının etkinleşmesi ile olduğudur. Cevaplardaki diğer %50’lik kısım ise yatırımdaki başarı ihtimalini etkileyen en önemli faktörün dünya piyasalarındaki istikrar olduğunu belirtmişlerdir.

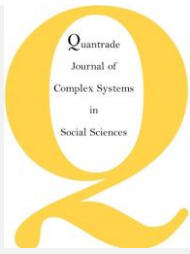
6. Sonuç

Yatırımcılar genel olarak;

Kayıp yaşadığı kriptopara yatırım deneyimlerinden bahsetmişlerdir. Katılımcıların tamamı genellikle aynı dönemlerde kayıp yaşamışlar ve bu yatırım stratejilerini ilk başta olumsuz etkilemiş. Yatırımcılar kayıplardan kaçınmak için bilinen kripto paralara yatırım yapmaktadırlar. Ayrıca birbiri ile ters korelasyon gösteren kriptoparalara yatırım yapanlar yatırımcılar olduğu gibi yatırımcıların büyük çoğunluğu kripto para borsaları ile sermaye piyasası araçlarını aynı anda tutmaktadırlar. Kayıptan kaçınma motivasyonunda genel olarak yatırımın en fazla işlem gören kripto paralara yatırım yapmak olduğu belirtilmiştir. Bu tip bir kararın daha küçük çapta işlem gören fakat daha fazla kazandıran kripto paralara yatırım yapmayı engellemesi gibi fırsatları kaçırmalarına neler olduğunu belirtmişlerdir. Bitcoin’in aşırı derecede artışı ile diğer kripto fırsatlarının değerlendirme dışı kaldığı genel olarak tartışma konusu olmuştur Ayrıca doğrudan bitcoin yatırımcısı da olan tüm katılımcılar Bitcoin’in ani düşüşünden oldukça olumsuz etkilendiklerini beyan etmişlerdir.

Kaynaklar

- Abed, A. M., Ulusoy, T (2023). Strategic Management of Corporate Sustainability: Value and Performance Based Sustainable Strategic Management Model. *Quantrade Journal of Complex Systems in Social Sciences*, 5 (2) , 84-89. Doi: 10.5281/zenodo.10339667
- Altay, E. (2008). Sermaye Piyasasında Sürü Davranışı: İMKB’de Piyasa Yönünde Sürü Davranışının Analizi . *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi* , 2 (1) , 27-58 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bddkdergisi/issue/57365/812746>
- Barberis, N., ve Thaler, R. (2003). A survey of behavioral finance. *Handbook of the Economics of Finance*, 1, 1053-1128.
- Dayı, F., ve Çetin, Z. N. (2021). Kişilik Özelliklerinin Bireylerin Finansal Tutumları Üzerindeki Rolü. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(3), 1234-1251.
- Döm, S. (2003). Yatırımcı psikolojisi. İstanbul: Değişim Yayınları
- Kahneman, D., ve Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*, 47(2), 263-292.
- Karan, M. B., ve Somuncu, K. (2005). Uluslararası Portföy Yatırımlarının İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Üzerindeki Etkisi. 9. Ulusal Finans Sempozyumu, (s. 328). Nevşehir - Kapadokya.
- Kendirli, S., ve Şenol, F. Y. (2021). Crypto Currencies in the Framework of Chaos Theory and the Relationship of Crypto Currency with Big Exchanges. *Quantrade Journal of Complex Systems in Social Sciences*, 3(2), 15-23.
- Kendirli, S. , Şenol, F. Y. ve Ergenoğlu, S. (2022). Analysis of The Relationship Between Cryptocurrency Index (CCi30), BIST 100, and NASDAQ with Granger Causes Test . *Quantrade Journal of Complex Systems in Social Sciences* , 4 (2) , 35-43 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/quantrade/issue/73831/1181077>
- Konak, F. & Özkahveci, E., (2022). “Dunning Kruger Effect” Teorisinin Piyasa Bilinirliği” *ODÜSOBİAD* 12 (3),...Doi: 10.48146/odusobiad.1106103
- Ormancı, G., Civek, F. ve Ulusoy, T. (2022). “Bireysel Yatırımcıların Kararlarında Davranışsal Finans Eğilimlerinin İncelenmesine Yönelik Ampirik Bir Çalışma”, *International Journal of Disciplines Economics ve Administrative Sciences Studies*, (e-ISSN:2587-2168), Vol:8, Issue:48; pp: 908-917
- Gürsoy, Ş. T., Çiçekçioğlu, M., Börekeçi, N., Soyer, M.T., Öcek, Z. (2008). İzmir Karşıyaka Belediye Çalışanlarında Çevresel Risk Algılama Düzeyi. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 20-27.
- Pawson, R., Barnes, C., Boaz, A., Grayson, L., ve Long, A. (2003). Types and quality of social care knowledge stage one: a classification of types of social care knowledge. Retrieved April, 2, 2004.
- Saraç, M. ve Kahyaoglu, M. B. (2011). Bireysel Yatırımcıların Risk Alma Eğilimine Etki Eden Sosyo-Ekonomik ve Demografik Faktörlerin Analizi . *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi* , 5 (2) , 135-157

- Shefrin, H. (2002). *Beyond Greed and Fear: Understanding Behavioral Finance and the Psychology of Investing*. Oxford University Press.
- Thaler, R. (1999). Mental accounting matters. *Journal of Behavioral Decision Making*, 12(3), 183-206.
- Thaler, R. H. (2015). *Misbehaving: The making of behavioral economics*. WW Norton ve Company.
- Tekin, E. (2019). *Girişimcilik ve sosyal sermaye*. Eğitim Yayınevi.
- Tversky, A., ve Kahneman, D. (1974). Judgment under uncertainty: Heuristics and biases. *Science*, 185(4157), 1124-1131.
- Ulusoy, T., & şen, A. T. (2019). A Sociophysical Approach To Relationship Between Politics and Economy: The Lagrange Model of The Crowds. *Quantrade Journal of Complex Systems in Social Sciences*, 1(1), 1-12.
- Ulusoy, T., Civek, F. (2020). İnsani İhtiyaçlar Değişiyor Mu? Maslow İhtiyaçlar Hiyararşisine Teorik Bir Değerlendirme. *Social Sciences Studies Journal*, 10.
- Ulusoy, T., ve Civek, F. (2021). Determining the effect of emotional intelligence in investment decisions in sustainable finance. *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal*, 7(52), 2830-2836.
- Uygun, O. (2019). Using Blockchain and Cryptocurrency A Model of Resources Based Economy. *Quantrade Journal of Complex Systems in Social Sciences*, 1(1), 40-46.